

✓ особливості оподаткування нерезидентів – визначені в ст. 141 ПК України.

Важливо відмітити, що юридичні особи можуть мати відокремлені підрозділи (філії, представництва) як резиденти, так і нерезиденти.

Ознайомтесь із нормами ПК України, які стосуються контрольованих іноземних компаній (КІК), трансфертного ціноутворення та принципу «витягнутої руки».

4.5. Правове регулювання місцевих податків і зборів

Місцеві податки і збори у ПК України. Податок на майно (включає: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортний податок; плату за землю). Єдиний податок та спрощена система оподаткування. Реєстратори розрахункових операцій. Земельний податок (включає податок на землю та плату за землю). Туристичний збір. Збір за місяць для паркування транспортних засобів.

У ст. 143 Конституції України закріплено, що територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону. Також у п. 10.3 ст. 10 ПК України закріплено, що місцеві ради в межах повноважень, визначених цим Кодексом, вирішують питання відповідно до вимог ПК України щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місяць для паркування транспортних засобів, туристичного збору та земельного податку за лісові землі. У ст. 78 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено, що повноваження сільської, селищної, міської, районної в місті, районної, обласної ради можуть бути достроково припинені у випадках, передбачених Законами України «Про військово-цивільні адміністрації», «Про правовий режим воєнного стану» з дня набрання чинності актом Президента України про утворення відповідної військово-цивільної, військової адміністрації. У такий спосіб, відповідно до ст. 3, ст. 12 ПК України сільські,

селищні, міські ради, військові адміністрації та військово-цивільні адміністрації наділені повноваженнями (п. 12.4 ст. 12 ПКУ України) приймати рішення, зокрема, щодо:

1) встановлення ставок місцевих податків та зборів у межах ставок, визначених ПКУ України;

2) визначення переліку податкових агентів згідно зі ст. 268 ПКУ України;

3) прийняття рішення про встановлення місцевих податків та зборів, зміну розміру їх ставок, об'єкта оподаткування, порядку справляння чи надання податкових пільг, яке тягне за собою зміну податкових зобов'язань платників податків та яке набирає чинності з початку бюджетного періоду;

4) надання інформації контролюючим органам за місцезнаходженням земельних ділянок щодо виділених земельних ділянок у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) на підставі рішень органу місцевого самоврядування з наданням копій таких документів:

• документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України (паспорта громадянина);

• реєстраційного номера облікової картки платника податків;

• кадастрового плану земельної ділянки з проекту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв);

• сертифіката на право на земельну частку (пай) (за наявності).

Місцеві податки:

✓ податок на майно (передбачає: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортний податок; плату за землю);

✓ єдиний податок.

Місцеві збори:

✓ збір за місця для паркування транспортних засобів;

✓ туристичний збір.

Місцеві ради обов'язково встановлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю, крім земельного податку за лісові землі). Установлення місцевих податків та зборів, не передбачених ПКУ України, забороняється. Також не дозволяється сільським, селищним, міським радам встановлювати індивідуальні пільгові ставки

місцевих податків та зборів для окремих юридичних осіб та ФОП і фізичних осіб або звільняти їх від сплати таких податків та зборів.

При прийнятті рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів обов'язково визначаються об'єкт оподаткування, платник податків і зборів, розмір ставки, податковий період та інші обов'язкові елементи, визначенні ст. 7 ПК України з дотриманням критеріїв, встановлених розділом XII ПК України, відповідного місцевого податку чи збору.

Сільські, селищні, міські ради не пізніше 25 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлених місцевих податків та/або зборів та податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів:

✓ надсилають у десятиденний строк з дня прийняття рішень до контролюючого органу, в якому перебувають на обліку платники відповідних місцевих податків та/або зборів в електронному вигляді інформацію щодо ставок та податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів у порядку та за формою, затвердженими Кабінетом Міністрів України, та копії прийнятих рішень про встановлення місцевих податків та/або зборів та про внесення змін до таких рішень.;

✓ офіційно оприлюднюють прийняте рішення про встановлення місцевих податків та зборів.

Зарахування місцевих податків та зборів до відповідних місцевих бюджетів здійснюється відповідно до БК України, а саме – відповідно до п. 19 ч. 1 ст. 64 БК України, де закріплено, що до доходів загальних фондів бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад належать місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з ПК України (крім єдиного податку, що сплачується електронним резидентом (е-резидентом, оскільки такий платіж є доходом загального фонду Державного бюджету України).

Податок на майно

Податок на майно – один з найдавніших податків, який значною мірою еволюціонував та на сьогодні закріплений як елемент податкової системи в більшості держав світу.

Дослідіть історію виникнення податку на майно та правових основ його правового регулювання в Україні та світі.

Склад податку на майно (ст. 265 ПКУ України):

- ✓ податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- ✓ транспортний податок;
- ✓ плата за землю (передбачає податок на землю та плату за землю).

1.1. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (ст. 266 ПКУ України) є складовою частиною податку на майно як місцевого податку, нараховується на нерухоме майно, що розміщене на території відповідної територіальної громади і повністю надходить до відповідного бюджету місцевого самоврядування. Він має наступні елементи.

Платники податку – фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості. У разі перебування об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості у спільній частковій або спільній сумісній власності кількох осіб:

а) якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній частковій власності кількох осіб, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку;

б) якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб, але не поділений у натурі, платником податку є одна з таких осіб-власників, визначена за їх згодою, якщо інше не встановлено судом;

в) якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб і поділений між ними в натурі, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку.

Нерезиденти (іноземні юридичні компанії, організації), які здійснюють в Україні діяльність через відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва, або придбавають нерухоме майно або отримують майнові права на таке майно в Україні зобов'язані стати на облік у контролюючих органах (п. 64.5 ст. 64

ПК України), оскільки вони виступають платниками податку на майно.

Об'єкти оподаткування – об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі їх частки (п. 266.2.1 ст. 266 ПК України), окрім об'єктів, які визначені в п. 266.2.2 ст. 266 ПК України (зокрема, гуртожитки, будівлі дитячих будинків, об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які перебувають у власності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та ін.).

База оподаткування – загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його часток (пп. 266.3.1 ст. 266 ПК України), яка: а) обчислюється контролюючим органом – якщо об'єкти перебувають у власності фізичних осіб; б) якщо об'єкти перебувають у власності юридичних осіб, обчислюється такими особами самостійно, з огляду на загальну площу кожного окремого об'єкта оподаткування на підставі документів, що підтверджують право власності на такий об'єкт.

Пільги із сплати податку. База оподаткування об'єкта/об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності фізичної особи-платника податку, зменшується (пп. 266.4.1 ст. 266 ПК України):

а) для квартири/квартир незалежно від їх кількості – на 60 кв. метрів;

б) для житлового будинку/будинків незалежно від їх кількості – на 120 кв. метрів;

в) для різних типів об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток (у разі одночасного перебування у власності платника податку квартири/квартир та житлового будинку/будинків, у тому числі їх часток), – на 180 кв. метрів. Таке зменшення надається один раз за кожний базовий податковий (звітний) період (рік).

Таке зменшення надається один раз за кожний базовий податковий (звітний) період (рік). При цьому у рішеннях про місцеві податки і збори можуть бути закріплені додаткові податкові пільги для фізичних та юридичних осіб (п. 12.2.3 ст. 12 та п. 266.4.2 ст. 266 ПК України).

Пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, для фізичних осіб

визначаються, виходячи з їх майнового стану та рівня доходів. Однак **пільги не застосовуються щодо фізичних осіб до:**

✓ об'єкта/об'єктів оподаткування, якщо площа такого/таких об'єкта/об'єктів перевищує *п'ятикратний розмір неоподаткованої площі*, встановленої підпунктом 266.4.1 ст. 266 ПК України, тобто 300 кв. метрів;

✓ об'єкта/об'єктів оподаткування, що використовуються їх власниками з метою одержання доходів (здаються в оренду, лізинг, позичку, використовуються у підприємницькій діяльності) (п. 266.4.3 ст. 266 ПК України).

Пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об'єктів нежитлової нерухомості, встановлюються залежно від майна, яке є об'єктом оподаткування, з урахуванням пп. 266.4.2 ст. 266 ПК України.

Ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки:

✓ *адвалорна ставка* – встановлюється за рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, залежно від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості *у розмірі, що не перевищує 1,5% розміру мінімальної заробітної плати*, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 квадратний метр бази оподаткування (п. 266.5.1 ст. 266 ПК України);

✓ *фіксована ставка* – за наявності у власності платника податку об'єкта (об'єктів) житлової нерухомості, у тому числі його частки, що перебуває у власності фізичної чи юридичної особи – платника податку, загальна площа якого перевищує 300 квадратних метрів (для квартири) та/або 500 квадратних метрів (для будинку), *сума податку збільшується на 25 000 грн на рік за кожен такий об'єкт житлової нерухомості (його частку)* (пп. Г п. 266.7.1-1 ст. 266 ПК України).

З'ясуйте, яка ставка податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, встановлена рішенням місцевої ради територіальної громади, на території якої зареєстроване (задеклароване) ваше місце проживання.

Опрацюйте порядок та строки сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. З'ясуйте, доходом якого

місцевого бюджету (місцевих бюджетів) є сума сплаченого фіксованого розміру податку на майно, відмінного від земельної ділянки, що становить 25 000 грн, якщо об'єкти житлової нерухомості платника податку знаходяться на території різних територіальних громад.

1.2. Транспортний податок є складовою податку на майно, урегульований ст. 267 ПКУ України та обов'язково встановлюється місцевими радами.

Платники транспортного податку:

- ✓ фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти;
- ✓ які мають зареєстровані в Україні згідно з чинним законодавством власні легкові автомобілі, що відповідно до підпункту 267.2.1 п. 267.2 ст. 267 є об'єктами оподаткування (ст. 267.1.1 ст. 267 ПКУ України).

Об'єкт оподаткування (п. 267.2 ст. 267 ПКУ України) – легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року. *Середньоринкова вартість* визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі, за методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України. На сьогодні керуються Методикою визначення середньоринкової вартості легкових автомобілів, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 р. № 66 (зі змінами). Вартість авто визначається станом на 1 січня податкового (звітного) року, виходячи з марки, моделі, року випуску, об'єму циліндрів двигуна, типу пального.

База оподаткування – легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування відповідно до підпункту 267.2.1 п. 267.2 ст. 267 ПКУ України. Тобто – не ціна автомобіля, а сам автомобіль як одиниця, що відповідає встановленим критеріям.

Ставка транспортного податку – встановлюється з розрахунку на календарний рік у розмірі 25 000 гривень за кожен легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування відповідно до підпункту 267.2.1 п. 267.2 ст. 267 ПКУ України. За

об'єкти оподаткування, придбані протягом року, податок сплачується пропорційно кількості місяців, які залишилися до кінця року, починаючи з місяця, в якому проведено реєстрацію транспортного засобу (п. 267.6.6 ст. 267 ПКУ України).

Порядок розрахунку транспортного податку.

Обчислення суми податку з об'єкта/об'єктів оподаткування фізичних осіб здійснюється контролюючим органом за податковою адресою (місцем реєстрації) платника податку, зазначеною у реєстраційних документах на об'єкт оподаткування (пп. 267.6.1 ст. 267 ПКУ України). Податкове/податкові повідомлення-рішення про сплату суми/сум податку та відповідні платіжні реквізити надсилаються платнику податку контролюючим органом у порядку ст. 42 ПКУ України до 1 липня року базового податкового (звітного) періоду (року). Щодо об'єктів оподаткування, придбаних протягом року, податок сплачується фізичною особою-платником, починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об'єкт. Контролюючий орган надсилає податкове повідомлення-рішення новому власнику після отримання інформації про перехід права власності (пп. 267.6.2 ст. 267 ПКУ України).

Платники податку-юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на 1 січня звітного року, і не пізніше 20 лютого цього самого року подають контролюючому органу за місцем реєстрації об'єкта оподаткування декларацію за формою, установлену у порядку, передбаченому ст. 46 ПКУ України, з розбивкою річної суми рівними частками поквартально (пп. 267.6.4 ст. 267 ПКУ України). Щодо об'єктів оподаткування, придбаних протягом року, декларація юридичною особою-платником подається протягом місяця з дня виникнення права власності на такий об'єкт, а податок сплачується, починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об'єкт.

Строки сплати транспортного податку:

а) фізичними особами – протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;

б) юридичними особами – авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації.

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року (пп. 267.5.1 ст. 267 ПК України).

1.3. Плата за землю (включає земельний податок на землю та орендну плату (за земельну ділянку)) урегульована ст. 269 ПК України та рішеннями про місцеві податки і збори. Місцеві ради обов'язково встановлюють плату за землю, однак можуть у межах повноважень, визначених ПК України, вирішувати питання щодо встановлення земельного податку на лісові землі (ст. 10 ПК України). Верховна Рада АРК та органи місцевого самоврядування встановлюють ставки плати за землю та пільги щодо земельного податку, що сплачується на відповідній території. Нові зміни до рішень щодо наданих пільг зі сплати земельного податку надаються відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки до 1 числа першого місяця кварталу, що настає за звітним кварталом, у якому відбулися зазначені зміни (п. 284.1 ст. 284 ПК України).

Платники земельного податку (ст. 269 ПК України):

- ✓ власники земельних ділянок, земельних часток (паїв);
- ✓ землекористувачі, яким відповідно до закону надані у користування земельні ділянки державної та комунальної власності на правах постійного користування.

Платниками орендної плати (за земельну ділянку) є землекористувачі (орендарі) земельних ділянок державної та комунальної власності на умовах оренди.

Від сплати земельного податку звільняються:

- 1) юридичні особи, визначені в ст. 282 ПК України;
- 2) окремі фізичні особи на земельні ділянки за кожним видом використання у межах граничних норм, які визначені в п. 281.2 ст. 281 ПК України, а саме:
  - інваліди першої і другої групи;
  - фізичні особи, які виховують трьох і більше дітей віком до 18 років;
  - пенсіонери (за віком);
  - ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;

- фізичні особи, визнані законом особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

3) на період дії єдиного податку четвертої групи звільнені від сплати земельного податку власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику єдиного податку четвертої групи (п. 281.3 ст. 281 ПКУ України).

З'ясуйте, які саме юридичні особи звільнені від сплати земельного податку (плати за землю) відповідно до ст. 282 ПКУ України, і чи закріплені додаткові пільги щодо сплати земельного податку згідно з рішенням про місцеві податки і збори, прийнятим відповідно до п. 284.1 ст. 284 ПКУ України місцевою радою територіальної громади, членом якої ви є.

Об'єкти оподаткування платою за землю (ст. 270 ПКУ України):

- ✓ земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні;

- ✓ земельні частки (паї), які перебувають у власності.

Не сплачується земельний податок за (ст. 283 ПКУ України):

- ✓ сільськогосподарські угіддя зон радіоактивно забруднених територій (пп. 283.1.1 ст. 283 ПКУ України), і хімічно забруднених сільськогосподарських угідь, на які запроваджено обмеження щодо ведення сільського господарства;

- ✓ земельні ділянки, що перебувають у консервації, або землі сільськогосподарських угідь, які перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння;

- ✓ земельні ділянки державних сортовипробувальних станцій і сортодільниць, які використовуються для випробування сортів сільськогосподарських культур;

- ✓ землі дорожнього господарства автомобільних доріг загального користування (див. пп. 283.1.4 ст. 283 ПКУ України);

- ✓ земельні ділянки сільськогосподарських підприємств усіх форм власності та фермерських (селянських) господарств, зайняті молодими садами, ягідниками та виноградниками до вступу їх у пору плодоношення, а також гібридними

насадженнями, генофондовими колекціями та розсадниками багаторічних плодових насаджень;

- ✓ земельні ділянки кладовищ, крематоріїв та колумбаріїв;
- ✓ земельні ділянки, на яких розташовані дипломатичні представництва;
- ✓ земельні ділянки, надані для будівництва і обслуговування культових та інших будівель.

База оподаткування платою за землю (ст. 271 ПК України):

✓ *нормативна грошова оцінка земельних ділянок, з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до встановленого порядку;*

✓ *площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено.*

Межі граничних норм звільнення від сплати податку на землю закріплені в п. 281.2 ст. 281 ПК України. Якщо фізична особа має декілька ділянок одного виду, то вона самостійно обирає земельну ділянку для застосування пільги та подає заяву (див. пп. 281.4 ст. 281 ПК України).

Ставка земельного податку щодо земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких проведено (ст. 274 ПК України):

✓ *за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено – не більше 3% від їх нормативної грошової оцінки;*

✓ *для земель загального користування – не більше 1% від їх нормативної грошової оцінки;*

✓ *для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3% та не більше 1% від їх нормативної грошової оцінки;*

✓ *для лісових земель – не більше 0,1% від їх нормативної грошової оцінки;*

✓ *за земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання (крім державної та комунальної форм власності) – не більше 12% від їх нормативної грошової оцінки.*

Ставки земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких не проведено (ст. 277 ПК України):

✓ за земельні ділянки, розташовані за межами населених пунктів або в межах населених пунктів, установлюється у розмірі не більше 5% від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по АРК або по області;

✓ для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3% та не більше 5% від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по АРК або по області;

✓ для лісових земель – не більше 0,1% від нормативної грошової оцінки площі ріллі по АРК або по області.

Плата за землю, за земельні ділянки, надані гірничодобувним підприємствам для видобування корисних копалин та розробки родовищ корисних копалин, справляється у розмірі 25% податку, обчисленого відповідно до ст. 272 і ст. 277 ПК України (п. 284.4 ст. 284 ПК України).

Податковий період та порядок обчислення. Базовим податковим (звітним) періодом для плати за землю є календарний рік (п. 285.1 ст. 285 ПК України), тобто починається 1 січня і закінчується 31 грудня того самого року (для новостворених підприємств та організацій, а також у зв'язку із набуттям права власності та/або користування на нові земельні ділянки може бути меншим 12 місяців).

Порядок обчислення плати за землю. Платники плати за землю (крім фізичних осіб) самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня, і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік відповідно до ст. 46 ПК України, з розбивкою річної суми рівними частками за місяцями. Подання такої декларації звільняє від обов'язку подання щомісячних декларацій. Підстави для нарахування земельного податку визначені в ст. 286 ПК України.

За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у спільній власності кількох юридичних або фізичних осіб, податок нараховується з урахуванням прибудинкової території кожному з таких осіб (ст. 286 ПК України):

✓ у рівних частинах – якщо будівля перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб, але не поділена в натурі, або

одній з таких осіб-власників, визначеній за їх згодою, якщо інше не встановлено судом;

✓ пропорційно належній частці кожної особи – якщо будівля перебуває у спільній частковій власності;

✓ пропорційно належній частці кожної особи – якщо будівля перебуває у спільній сумісній власності і поділена в натурі.

За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у користуванні кількох юридичних або фізичних осіб, податок нараховується кожному з них пропорційно тій частині площі будівлі, що знаходиться в їх користуванні, з урахуванням прибудинкової території.

Строк сплати плати за землю (ст. 287 ПК України).

Власники землі та землекористувачі сплачують плату за землю з дня виникнення права власності або права користування земельною ділянкою. Податкове зобов'язання щодо плати за землю, визначене юридичними особами у податковій декларації на поточний рік, сплачується рівними частками власниками та землекористувачами земельних ділянок за місцезнаходженням земельної ділянки за податковий період, який дорівнює календарному місяцю, щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця. Податок фізичними особами сплачується протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення.

У зв'язку з нападом росії на Україну та загостренням війни, було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. (набрав чинності 17.03.2022 р.), яким визначено, що тимчасово, на період з 1.03.2022 р. по 31 грудня року, наступного за роком, у якому припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан, не нараховується та не сплачується плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності):

- ✓ за земельні ділянки (земельні частки (паї), що розташовані:
  - на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або

- на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями РФ, та перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб;

- ✓ за земельні ділянки (земельні частки (паї), визначені обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухонебезпечними предметами та/або на яких наявні фортифікаційні споруди.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих збройними формуваннями РФ, визначається Кабінетом Міністрів України, а саме – постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» 06.12.2022 р. № 1364, яка набрала чинності 25.12.2022 р.

Податок за лісові землі – особлива форма податку на землю, проте він є складним, оскільки складається із *земельного податку та рентної плати*, що визначається податковим законодавством. Відносини зі сплати такого податку врегульовані ст. 273 ПКУ України та можуть бути предметом регулювання рішень місцевих рад у межах повноважень, визначених ПКУ України, щодо встановлення податку за лісові землі. Базою податку за лісові землі є лісові та нелісові землі, при цьому: 1) лісові землі – земельні ділянки, на яких розташовані лісові ділянки (пп. 14.1.98 ст. 14 ПКУ України); 2) нелісові землі – земельні ділянки, зайняті чагарниками, комунікаціями, сільськогосподарськими угіддями, водами і болотами, малопродуктивними землями тощо (пп. 14.1.119 ст. 14 ПКУ України).

Ставка податку за лісові землі:

- ✓ ставка податку для лісових земель (нормативну грошову оцінку яких проведено) відповідно до п. 274.1 ст. 274 ПКУ України, встановлюється у розмірі не більше 0,1% від їх нормативної грошової оцінки;

- ✓ ставка податку для лісових земель (нормативну грошову оцінку яких не проведено) відповідно до п. 277.1 ст. 277 ПКУ України, встановлюється у розмірі не більше 0,1% від нормативної грошової оцінки площі ріллі по області;

✓ ставки податку за один гектар нелісових земель, які надані у встановленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства, встановлюються відповідно до ст. 274 ПК України, у розмірі не більше 0,1% від їх нормативної грошової оцінки.

Орендна плата за земельну ділянку (ст. 288 ПК України). Підставою для нарахування орендної плати за земельну ділянку є *договір оренди такої земельної ділянки*.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які укладають договори оренди землі, повинні до 1 лютого подавати контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки переліки орендарів, з якими укладено договори оренди землі на поточний рік, та інформувати відповідний контролюючий орган про укладення нових, внесення змін до наявних договорів оренди землі та їх розірвання до 1 числа місяця, що настає за місяцем, у якому відбулися зазначені зміни. Перелік затверджено наказом Міністерства фінансів України від 17.09.2015 р. № 783.

Договір оренди земель державної і комунальної власності укладається за типовою формою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

Розмір та умови внесення орендної плати – встановлюються у договорі оренди між орендодавцем (власником) і орендарем (крім випадків консервації таких земельних ділянок або визнання земельних ділянок забрудненими (потенційно забрудненими) вибухонебезпечними предметами) (п. 288.4 ст. 288 ПК України). Розмір орендної плати пов'язаний із розміром земельного податку. Так, річна сума платежу не може бути меншою за розмір земельного податку:

✓ для земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких проведено, – у розмірі не більше 3% їх нормативної грошової оцінки;

✓ для земель загального користування – не більше 1% їх нормативної грошової оцінки;

✓ для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3% та не більше 1% їх нормативної грошової оцінки;

✓ для земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено, – у розмірі не більше 5% нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по АРК або по області, для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3% та не більше 5% нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по АРК або по області.

Розмір орендної плати не може перевищувати:

✓ 12% нормативної грошової оцінки, окрім випадків, коли орендаря було визначено на конкурентних засадах;

✓ для пасовищ у населених пунктах, яким надано статус гірських – розміру земельного податку;

✓ для баз олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України, – 0,1% нормативної грошової оцінки (пп. 288.5 ст. 288 ПК України);

✓ плата за суборенду земельних ділянок – суму орендної плати (п. 288.6 ст. 288 ПК України).

Однак, річна сума платежу орендної плати за земельну ділянку може перевищувати граничний розмір орендної плати (12 % нормативної грошової оцінки), у разі визначення орендаря на конкурентних засадах.

Податковий період, порядок обчислення орендної плати, строк сплати та порядок її зарахування до бюджетів – застосовується відповідно до вимог ст. ст. 285–287 ПК України, що регулюють плату за землю (п. 288.7. ст. 288 ПК України).

2. Єдиний податок та спрощена система оподаткування

Єдиний податок є:

1) *місцевим податком*, який обов'язково встановлюється місцевими радами (п. 10.2 ст. 10 ПК України), що належить до числа прямих податків і повністю надходить до бюджету місцевого самоврядування відповідної територіальної громади;

2) *формою спеціальних податкових режимів* і впроваджений з метою введення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва.

Вперше єдиний податок був запроваджений Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку

та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03.07.1998 р. № 727. Нині єдиний податок урегульований передусім главою 1 «Спрощена система оподаткування, обліку та звітності» Розділу XIV «Спеціальні податкові режими» (ст. ст. 291–300) ПК України.

Платники єдиного податку – юридичні особи та ФОП, які можуть самостійно обрати спрощену систему оподаткування (в тому числі е-резиденти), якщо такі особи відповідають вимогам, установленим в Главі 1 Розділу XIV ПК України та зареєструвалися платниками єдиного податку в порядку, визначеному цією главою (п. 291.3 ст. 291 ПК України).

Реєстрація суб'єкта господарювання як платника єдиного податку, здійснюється шляхом внесення відповідних записів до реєстру платників єдиного податку. Може також відбуватися реєстрація електронних резидентів (е-резидентів) платниками єдиного податку третьої групи, що здійснюється контролюючим органом протягом двох робочих днів з дати отримання від державного реєстратора відомостей про реєстрацію електронного резидента як фізичної особи-підприємця у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

Зареєстровані у встановленому порядку електронні резиденти (е-резиденти) як ФОП, вважаються платниками єдиного податку з дня їх державної реєстрації без необхідності подання заяви про обрання спрощеної системи оподаткування. На них поширюються особливі правові положення, закріплені зокрема в п. 291.8. ст. 291 ПК України.

Групи платників єдиного податку:

1) *перша група* – фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють винятково роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

2) *друга група* – фізичні особи-підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі

побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

✓ не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб;

✓ обсяг доходу не перевищує 834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

При розрахунку загальної кількості осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником єдиного податку-фізичною особою, не враховуються наймані працівники, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю і пологами та у відпустці з догляду за дитиною до досягнення нею передбаченого законодавством віку, а також працівники, призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період (пп. 291.4.1 ПКУ України);

Ознайомтесь із п. 291.7 ст. 291 ПКУ України. Проаналізуйте побутові та непобутові послуги, що надаються населенню платниками єдиного податку першої та другої груп. Якими є наслідки для платника єдиного податку, який надає побутові та непобутові послуги?

3) третя група:

✓ *фізичні особи-підприємці*, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена;

✓ *юридичні особи-суб'єкти господарювання* будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

✓ *електронні резиденти (e-резиденти)*, які зареєструвалися як фізичні особи-підприємці, здійснюють господарську діяльність з надання послуг, виробництва та/або продажу товарів винятково на користь нерезидентів України, за умови що протягом календарного року вони відповідають сукупності таких критеріїв:

1) не використовують працю найманих осіб-громадян або резидентів України; 2) не отримують доходи з джерелом походження з України, крім пасивних доходів; 3) обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

4) *четверта група – сільськогосподарські товаровиробники:*

а) юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75%;

б) фізичні особи-підприємці, які провадять діяльність винятково в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України «Про фермерське господарство» від 19.06.2003 р., за умови виконання сукупності таких вимог, що закріплені в п. «б» пп. 4 п. 291.4 ст. 291 ПК України.

Дотримуватися граничного обсягу доходів (ліміту річного доходу) для платників єдиного податку важливо, оскільки це одна з умов роботи за спрощеною системою оподаткування. При порушенні лімітів вони можуть бути переведені на загальну систему оподаткування. Порядок визначення доходу платників єдиного податку врегульований п. 292.1 ст. 292 ПК України. Право на застосування спрощеної системи оподаткування в наступному календарному році мають платники єдиного податку за умови неперевищення протягом календарного року обсягу доходу, встановленого для відповідної групи платників єдиного податку (п. 292.16 ст. 292 ПК України).

У п. 291.5 ст. 291 ПК України закріплено обмеження щодо сфер діяльності, представники яких не можуть бути платниками єдиного податку. Так, **не можуть бути платниками єдиного податку першої – третьої груп**, зокрема:

✓ суб'єкти господарювання (юридичні особи та фізичні особи-підприємці), які здійснюють:

1) діяльність з організації, проведення азартних ігор, лотерей (крім розповсюдження лотерей), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора);

2) обмін іноземної валюти;

3) виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в місткостях до 20 літрів та діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива, сидру, пері (без додання спирту) та столових вин);

4) видобуток, виробництво, реалізацію дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у тому числі органогенного утворення (крім виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння);

5) видобуток, реалізацію корисних копалин, крім реалізації корисних копалин місцевого значення;

6) діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності у сфері страхування, яка здійснюється страховими агентами, визначеними Законом України «Про страхування» сюрвейерами, аварійними комісарами та аджастерами, визначеними розділом III ПК України;

7) діяльність з управління підприємствами;

8) діяльність з надання послуг пошти (крім кур'єрської діяльності), діяльність з надання послуг фіксованого телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку (місцевого, міжміського, міжнародного), <...> діяльність з надання послуг з технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж, мереж ефірного теле- і радіомовлення, проводового радіомовлення та телемереж;

9) діяльність з продажу предметів мистецтва та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;

10) діяльність з організації, проведення гастрольних заходів;

✓ фізичні особи-підприємці, які здійснюють технічні випробування та дослідження (група 74.3 КВЕД ДК 009:2005), діяльність у сфері аудиту;

✓ фізичні особи-підприємці, які надають в оренду земельні ділянки, загальна площа яких перевищує 0,2 гектара, житлові приміщення та/або їх частини, загальна площа яких перевищує 400 квадратних метрів, нежитлові приміщення (споруди, будівлі) та/або їх частини, загальна площа яких перевищує 900 квадратних метрів;

✓ страхові (перестрахові) брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії, інші фінансові установи, визначені законом; реєстратори цінних паперів;

✓ суб'єкти господарювання, у статутному капіталі яких сукупність часток, що належать юридичним особам, які не є платниками єдиного податку, дорівнює або перевищує 25%;

✓ представництва, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи юридичної особи, яка не є платником єдиного податку;

✓ фізичні та юридичні особи-нерезиденти;

✓ платники податків, які на день подання заяви про реєстрацію платником єдиного податку мають податковий борг, крім безнадійного податкового боргу, що виник унаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин).

Поміркуйте, платниками єдиного податку якої саме групи (груп) можуть бути самозайняті особи, які надають правові (юридичні) послуги?

Аргументуйте, чи можуть бути державні та комунальні підприємства платниками єдиного податку третьої групи. Зверніть увагу на положення пп. 291.5.5 п. 291.5 ст. 291 ПК України та ст. 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності».

Не можуть бути платниками єдиного податку четвертої групи (п. 291.5¹ ст. 291 ПК України), зокрема:

✓ суб'єкти господарювання, у яких понад 50% доходу, отриманого від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, становить дохід від реалізації декоративних рослин (за винятком зрізаних квітів, вирощених на угіддях, які належать сільськогосподарському товаровиробнику на праві власності або надані йому в

користування, та продуктів їх переробки), диких тварин і птахів, хутряних виробів і хутра (крім хутрової сировини);

✓ суб'єкти господарювання, діяльність яких згідно з КВЕД-2010 відноситься до класів 01.47 (розведення свійської птиці), 01.49 (в частині розведення та вирощування перепелів і страусів) та 10.12 (виробництво м'яса свійської птиці);

✓ суб'єкти господарювання, що провадять діяльність з виробництва підакцизних товарів, крім виноматеріалів виноградних (коди згідно з УКТ ЗЕД 2204 29–2204 30), вироблених на підприємствах первинного виноробства ...;

✓ суб'єкт господарювання, який станом на 1 січня базового (звітного) року має податковий борг, за винятком безнадійного податкового боргу, який виник унаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин).

У п. 8 підрозділу 8 розділу XX ПК України встановлено, що у частині регулювання платників єдиного податку четвертої групи окремі положення ст.ст. 291–299 ПК України діють тимчасово та втрачають чинність з 1 січня року, наступного за роком набрання чинності законом України щодо стимулювання розвитку агропромислового комплексу України, з урахуванням Спільної сільськогосподарської політики ЄС у розрізі надання державної допомоги і розвитку сільських територій.

ФОП – платники єдиного податку першої та другої груп і платники єдиного податку третьої групи, які не є платниками ПДВ, ведуть облік у довільній формі, шляхом щомісячного відображення отриманих доходів (п. 296.1 ст. 296 ПК України). При цьому юридичні особи – платники єдиного податку третьої групи ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат з метою обрахунку об'єкта оподаткування за методикою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику (п. 44.2 ст. 44 ПК України)

Для інших платників встановлено особливі вимоги щодо здійснення ними бухгалтерського обліку, що закріплені в ст. 296 ПК України. Вимоги до обліку їх доходів встановлені у ст. 292 та ст. 44 ПК України.

Реєстратори розрахункових операцій

Застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО) відбувається платниками єдиного податку з особливостями, що визначені в ст. 296 ПК України. Так, юридичні особи – платники єдиного податку мають застосовувати РРО на загальних підставах, а фізичні особи – підприємці як платники єдиного податку не застосовують РРО, якщо вони належать до першої групи платників єдиного податку (п. 296.10 ст. 296 ПК України).

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06.07.1995 р. перелік окремих форм та умов проведення діяльності у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, яким дозволено проводити розрахункові операції без застосування реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій, з використанням розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій, а також граничний розмір річного обсягу розрахункових операцій з продажу товарів (надання послуг), при перевищенні якого застосування реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій є обов'язковим, установлюються Кабінетом Міністрів України. Так, постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення реалізації статті 10 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»» від 23.08.2000 р. № 1336 закріплено граничний розмір річного обсягу розрахункових операцій з продажу товарів (надання послуг), у разі перевищення якого застосування реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій є обов'язковим.

Проаналізуйте сучасні проблеми та перспективи застосування РРО в Україні. Наведіть приклади суб'єктів господарювання застосування, для яких застосування РРО є обов'язковим.

Об'єкт оподаткування єдиним податком:

✓ для платників першої та другої груп – фактична їх діяльність протягом певного місяця в період їх реєстрації такими платниками;

✓ для платників третьої групи – дохід, що визначається відповідно до ст. 292 ПКУ України;

✓ для платників четвертої групи – площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди, що визначається відповідно до ст. 292-1 ПКУ України, а базою оподаткування – їх нормативна грошова оцінка.

Ставки єдиного податку – встановлені у ст. 293 ПКУ України:

✓ для платників першої групи – ставки встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) до розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного);

✓ для платників другої групи – ставки встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

✓ для платників третьої групи – ставки встановлюються у відсотках до доходу (відсоткові ставки).

Фіксовані ставки єдиного податку встановлюються сільськими, селищними, міськими радами для ФОП, які здійснюють господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності, з розрахунку на календарний місяць:

✓ для першої групи платників єдиного податку – не більше 10% розміру прожиткового мінімуму;

✓ для другої групи платників єдиного податку – не більше 20% розміру мінімальної заробітної плати.

У разі здійснення платниками єдиного податку першої і другої груп кількох видів господарської діяльності,

застосовується максимальний розмір ставки єдиного податку, встановлений для таких видів господарської діяльності.

У разі здійснення платниками єдиного податку першої і другої груп господарської діяльності на територіях більш як однієї сільської, селищної, міської ради, застосовується максимальний розмір ставки єдиного податку, встановлений цією статтею для відповідної групи таких платників єдиного податку (п. 193.7 ст. 193 ПК України).

Для платників третьої групи відсоткова ставка єдиного податку встановлюється у розмірі (п. 293.3. ст. 293 ПК України):

1) 3% доходу – у разі сплати ПДВ згідно з ПК України та відповідності платника критеріям, що закріплені в пп. 4 п. 293.8 ст. 293 ПК України;

2) 5% доходу – у разі включення ПДВ до складу єдиного податку, а також для ФОП, які здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння, а також для електронних резидентів (е-резидентів).

Вказані ставки для платників третьої групи – юридичних осіб подвоюються у випадках, передбачених в п. 293.5 ст. 293 ПК України. Проаналізуйте ці випадки.

Підвищена ставка єдиного податку – встановлюється для платників єдиного податку першої – третьої групи (ФОП) у розмірі 15% (п. 293.4 ст. 293 ПК України):

1) до суми перевищення граничного обсягу доходу;

2) до доходу, отриманого від провадження діяльності, не зазначеної у реєстрі платників єдиного податку, віднесеного до першої або другої групи;

3) до доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків, ніж зазначений у цій главі;

4) до доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування

(крім платників єдиного податку третьої групи – електронних резидентів (е-резидентів));

5) до доходу, отриманого платниками першої або другої групи від провадження діяльності, яка для них не передбачена.

Інші випадки застосування особливих ставок до платників третьої групи закріплені в п. 293.8 ст. 293 ПК України: для платників третьої групи (юридичні особи) ставки єдиного податку встановлюються у подвійному розмірі ставок, закріплених у п. 293.3 ст. 293 ПК України, до суми перевищення обсягу доходу в розмірі 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року. Тобто в разі сплати платником єдиного податку ПДВ, до суми перевищення граничного обсягу доходу буде застосовуватися ставка єдиного податку в розмірі 6%, а до сум перевищення, що виникають у не платників ПДВ, застосовуватиметься ставка 10%.

Для платників єдиного податку четвертої групи розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування) за ставками, які закріплені в п. 293.9 ст. 293 ПК України.

Порядок нарахування та строки сплати єдиного податку

Платники єдиного податку першої і другої груп сплачують єдиний податок, шляхом здійснення авансового внеску не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця (п. 295.1 ст. 295 ПК України). Вони можуть здійснити сплату єдиного податку авансовим внеском за весь податковий (звітний) період (квартал, рік), але не пізніше як до кінця поточного звітного року.

Якщо вони не використовують працю найманих осіб, то звільняються від сплати єдиного податку протягом одного календарного місяця на рік на час відпустки, а також за період хвороби, підтвердженої копією листка (листоків) непрацездатності, якщо вона триває 30 і більше календарних днів (п. 295.5 ст. 295 ПК України).

Платники єдиного податку першої та другої груп подають до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку у строк, установлений для річного податкового (звітного) періоду, в якій відображаються обсяг отриманого доходу,

щомісячні авансові внески, визначені п. 295.1 ст. 295 ПК України, а також відомості про суми єдиного внеску, нарахованого, обчисленого і сплаченого в порядку, визначеному законом для цієї категорії платників.

Така податкова декларація подається, якщо платник єдиного податку не допустив перевищення протягом року обсягу доходу, визначеного у п. 291.4 ст. 291 ПК України, та/або самостійно не перейшов на сплату єдиного податку за ставками, встановленими для платників єдиного податку другої або третьої групи.

Подання податкової декларації у строки, встановлені для квартального податкового (звітнього) періоду, звільняє таких платників від обов'язку подання податкової декларації у строк, установлений для річного податкового (звітнього) періоду.

Платники єдиного податку третьої групи (крім електронних резидентів (е-резидентів)) сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал (п. 295.3 ст. 295 ПК України).

Платники єдиного податку третьої групи – електронні резиденти (е-резиденти) сплачують податок через податкового агента, яким виступає банк, у якому електронному резиденту (е-резиденту) відкрито поточний рахунок у порядку, що врегульований п. 295.3-1 ст. 295 ПК України. Податковий агент під час зарахування коштів на поточний рахунок е-резидента зобов'язаний утримувати податок із суми зарахування за рахунок таких коштів, використовуючи ставку податку, визначену ст. 293 ПКУ (5 %) та не пізніше наступних двох робочих днів перерахувати податок до державного бюджету.

Сплата єдиного податку платниками першої – третьої груп здійснюється за місцем податкової адреси. Ці платники подають податкові декларації відповідно до ст. 295 ПК України.

Платники єдиного податку четвертої групи:

✓ самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на

поточний рік за формою, установленною у порядку, передбаченому ст. 46 ПК України (пп. 295.9.1 ст. 295 ПК України);

✓ сплачують податок щоквартально протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, у таких розмірах (пп. 295.9.2 ст. 295 ПК України):

- ✓ у I кварталі – 10%;
- ✓ у II кварталі – 10%;
- ✓ у III кварталі – 50%;
- ✓ у IV кварталі – 30%;

Тимчасово, з 1 квітня 2022 р. до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, положення розділу XIV ПК України застосовуються, з урахуванням особливостей, що закріплені в п. 9 підрозділу 8 розділу XX ПК України. Проаналізуйте їх.

Звітність. Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку першої, другої та четвертої груп є *календарний рік*, а для платників єдиного податку третьої групи та податкових агентів платників єдиного податку третьої групи – електронних резидентів (е-резидентів) – є *календарний квартал* з особливостями, які закріплені в ст. 294 ПК України.

До місцевих зборів належать: туристичний збір і збір за місяця для паркування транспортних засобів.

Туристичний збір

Відносини в сфері сплати туристичного збору врегульовані ст. 268 ПК України.

Туристичний збір – це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету. Кошти туристичного збору відповідно до п. 19 ч. 1 ст. 64 БК України є доходами загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад.

Платники туристичного збору – громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної, міської ради про встановлення туристичного збору, та тимчасово розміщуються у місцях

проживання (ночівлі) (пп. 268.2.1 ст. 268 ПК України), а саме таких як: а) готелі, кемпінги, мотелі, гуртожитки для приїжджих, хостели, будинки відпочинку, туристичні бази, гірські притулки, табори для відпочинку, пансіонати та інші заклади готельного типу, санаторно-курортні заклади; б) житловий будинок, прибудова до житлового будинку, квартира, котедж, кімната, садовий будинок, дачний будинок, будь-які інші об'єкти, що використовуються для тимчасового проживання (ночівлі).

Не є платниками збору особи, які:

✓ постійно проживають, у тому числі на умовах договорів найму, у селі, селищі або місті, радами яких установлено такий збір;

✓ особи, які прибули у відрядження (та проживають у готелях, кемпінгах, мотелях, гуртожитках для приїжджих, хостелах, інших місцях ночівлі, що визначені в п. «а» пп. 268.5.1 ст. 268 ПК України) або тимчасово розміщуються у місцях проживання (ночівлі), зокрема в житлових будинках, прибудовах до житлового будинку, квартирах, котеджах, кімнатах чи інших визначених п. «б» пп. 268.5.1 ст. 268 ПК України, що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму;

✓ особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та особи, що супроводжують осіб з інвалідністю I групи або дітей з інвалідністю (не більше одного супроводжуючого);

✓ ветерани війни;

✓ учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;

✓ особи, які прибули за путівками (курсівками) на лікування, оздоровлення, реабілітацію до лікувально-профілактичних, фізкультурно-оздоровчих та санаторно-курортних закладів, що мають ліцензію на медичну практику та акредитацію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

✓ діти віком до 18 років;

✓ дитячі лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі та санаторно-курортні заклади;

✓ члени сім'ї фізичної особи першого та/або другого ступеня споріднення, які тимчасово розміщуються такою фізичною особою у місцях проживання (ночівлі), визначених п. «б» пп. 268.5.1

ст. 268 ПК України, що належать їй на праві власності або на праві користування за договором найму;

✓ взяті на облік як внутрішньо переміщені особи відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», які тимчасово розміщуються у місцях проживання (ночівлі), а інформація про адресу таких місць зазначена в довідці про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, як адреса фактичного місця їх проживання/перебування.

Податкові агенти, які згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради здійснюють справляння туристичного збору (пп. 268.5.2 ст. 268 ПК України):

✓ юридичні особи, філії, відділення, інші відокремлені підрозділи юридичних осіб, які відповідна юридична особа зобов'язана зареєструвати як податкового агента туристичного збору у контролюючому органі за місцезнаходженням підрозділу (пп. 268.7.2 ст. 268 ПК України);

✓ ФОП, які надають послуги з тимчасового розміщення осіб у місцях проживання (ночівлі);

✓ квартирно-посередницькі організації, які направляють неорганізованих осіб з метою їх тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі), визначених пп. «б» пп. 268.5.1 ст. 268 ПК України (будинки, квартири, кімнати тощо), що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму;

✓ юридичні особи, які уповноважуються сільською, селищною, міською радою справляти туристичний збір на умовах договору, укладеного з відповідною радою.

Перелік податкових агентів та інформація про них розміщуються та оприлюднюються на офіційному веб-сайті сільської, селищної, міської ради.

Об'єкт туристичного збору – факт тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі) платника в порядку внутрішнього чи в'їзного туризму.

База справляння – загальна кількість днів тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі).

Ставка туристичного збору – застосовується до розміру мінімальної заробітної плати (МЗП), встановленої законом на

1 січня звітнього (податкового) року, для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення за кожен добу тимчасового розміщення особи у місцях проживання (ночівлі), у розмірі:

✓ до 0,5% МЗП – для внутрішнього туризму (переміщення в межах території України громадян України та/або осіб, які постійно проживають на території України, в пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях);

✓ до 5% МЗП – для в'їзного туризму (прибуття на територію України та/або переміщення в межах території України осіб, які постійно не проживають на території України, в пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях).

Порядок сплати збору. Платники туристичного збору сплачують суму збору авансовим внеском перед тимчасовим розміщенням у місцях проживання (ночівлі) податковим агентам, які справляють збір за ставками, у місцях справляння збору та з дотриманням інших вимог, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради (пп. 268.6.1 ст. 268 ПК України).

Податкові агенти сплачують туристичний збір за своїм місцезнаходженням щоквартально, у визначений для квартального звітнього (податкового) періоду строк та відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, або авансовими внесками до 30 числа (включно) кожного місяця (у лютому – до 28 (29) включно) на підставі рішення відповідної сільської, селищної, міської ради (пп. 268.7.1 ст. 268 ПК України).

Базовий податковий (звітний) період – дорівнює календарному кварталу. Податкові агенти, які сплачують збір авансовими внесками, відображають у податковій декларації за звітний (податковий) квартал суми нарахованих щомісячних авансових внесків. При цьому остаточна сума збору, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал (з урахуванням фактично внесених авансових платежів), сплачується такими податковими агентами у строки, визначені для квартального звітнього (податкового) періоду.

Збір за місця для паркування транспортних засобів

Відносини в сфері сплати збору за місця для паркування транспортних засобів урегульовані ст. 268¹ ПК України. Ставка

збору та порядок сплати збору до бюджету встановлюються відповідною сільською, селищною, міською радою.

Платники збору – юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи-підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, організовують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках.

Перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів, в якому зазначаються їх місцезнаходження, загальна площа, технічне облаштування, кількість місць для паркування транспортних засобів, затверджується рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, про встановлення збору.

Об'єкт оподаткування – земельна ділянка, яка згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, спеціально відведена для забезпечення паркування транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування, тротуарах або інших місцях, а також комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету, за винятком площі земельної ділянки, яка відведена для безоплатного паркування транспортних засобів, передбачених ст. 30 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 р.

База оподаткування – площа земельної ділянки, відведена для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів (будівель, споруд, їх частин), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету.

Ставки збору – встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі до 0,075% МЗП, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Особливості встановлення збору. Ставка збору та порядок сплати збору до бюджету встановлюються відповідною сільською, селищною, міською радою або радою об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад.

Порядок обчислення та строки сплати збору. Сума збору за місця для паркування транспортних засобів, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, сплачується щоквартально, у визначений для квартального звітного (податкового) періоду строк, за місцезнаходженням об'єкта оподаткування.

Платник збору, який має підрозділ без статусу юридичної особи, що провадить діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на земельній ділянці не за місцем реєстрації такого платника збору, зобов'язаний зареєструвати такий підрозділ як платника збору у контролюючому органі за місцезнаходженням земельної ділянки.

Базовий податковий (звітний) період – дорівнює календарному кварталу.

4.6. Правове регулювання непрямих податків

Загальні положення про непрямі податки. ПДВ. Акцизний податок. Мито.

Непрямі податки об'єднані в одну групу за ознакою того, що оподатковується певна операція з товаром, майном тощо, а не певний дохід, прибуток чи майно.

Традиційно до непрямих податків і зборів відносять ПДВ, акциз (акцизний податок), мито.

У ПК України лише ПДВ і акцизний збір визначаються як непрямі податки. Визначення мита міститься у МК України, але там відсутнє положення про те, що це непрямий податок. Водночас, за своєю економічною природою, мито належить до непрямих податків.

Найдавнішим серед непрямих податків є мито, впровадження якого супроводжувало утворення перших держав. Мито як податок, пройшло еволюціонування від торгових зборів, плат за переміщення товарів територіями держав транзиту тощо, до сучасних різноманітних форм мита, що є предметом міжнародних домовленостей, деталізуються у спеціальних законах, передусім тих, що встановлюють митні тарифи.

Розгляньте історичні віхи митного оподаткування на території сучасної України. Проаналізуйте Закон України «Про Митний тариф України» від 19.10.2022 р.

Вагоме місце серед непрямих податків займає ПДВ, який порівняно є досить молодим, незважаючи на те, що в державах світу впроваджено різні його моделі.

Акцизний податок також є результатом постійного вдосконалення, адже часто змінюється каталог підакцизних товарів, особливості його адміністрування та сплати тощо.

Опрацюйте:
роботи академіка М.П. Кучерявенка, присвячені історії становлення та розвитку податкового законодавства України.

Історія податків та оподаткування в Україні: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ф.О. Ярошенко, В.В. Павленко, В.П. Павленко; за заг. ред. А.М. Подоляки. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 416 с.

На сьогодні не лише питання митних платежів є предметом міжнародних домовленостей, а й відносини зі сплати ПДВ та акцизного податку. Зокрема: Директива Ради ЄС від 17.11.1986 р. щодо гармонізації законодавства держав-членів, що стосуються податків з обороту (заходи щодо відшкодування податку на додану вартість платникам податків, не зареєстрованим на території Співтовариства (86/560/ЄЕС);

Директива Ради 2006/112/ЄС від 28.11.2006 р. про єдину систему податку на додану вартість; Директива Ради 2007/74/ЄС від 20.12.2007 р. про звільнення від податку на додану вартість та акцизного збору товарів, імпортованих особами, які подорожують з третіх країн; Директива Ради 2008/9/ЄС від 12.02.2008 р. про встановлення детальних правил щодо відшкодування податку на додану вартість, передбаченого Директивою 2006/112/ЄС; Директива Ради 2009/132/ЄС від 19.10.2009 р. про визначення сфери застосування статті 143 (b) та (c) Директиви 2006/112/ЄС щодо звільнення від податку на додану вартість при кінцевому імпорті певних товарів.

Розглянемо основні положення податкового законодавства щодо непрямих податків.

Податок на додану вартість (ПДВ)

ПДВ – непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V ПК України. Він є загальнодержавним податком, який повністю надходить до Державного бюджету України і сплачується суб'єктами господарювання, а в окремих випадках – фізичними особами.

Умовно платників ПДВ поділяють на *фактичних* (покупці, які оплачують товар (роботу, послугу), в ціні яких визначено ПДВ) та *юридичних* (нараховують, утримують та сплачують ПДВ).

Юридичним *платником ПДВ* відповідно до ст. 180 ПК України є:

- 1) будь-яка особа, що провадить або планує провадити господарську діяльність і реєструється за своїм добровільним рішенням як платник ПДВ;
- 2) будь-яка особа, що зареєстрована або підлягає реєстрації як платник податку (ПДВ);
- 3) будь-яка особа, що ввозить товари на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню, та на яку покладається відповідальність за сплату податків у разі переміщення товарів через митний кордон України, а також:

✓ особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, які передбачають повне або часткове умовне звільнення

від оподаткування, у разі порушення таких митних режимів, встановлених митним законодавством;

✓ особа, яка використовує, у тому числі при ввезенні товарів на митну територію України, податкову пільгу не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям її надання згідно із ПК України, а також будь-які інші особи, що використовують податкову пільгу, яку для них не призначено;

Норми цього пункту не застосовуються до операцій з ввезення на митну територію України фізичними особами (громадянами) чи суб'єктами підприємницької діяльності, які не є платниками податку, культурних цінностей, зазначених у п. 197.7 ст. 197 ПК України.

4) особа, що веде облік результатів діяльності за договором про спільну діяльність без утворення юридичної особи;

5) особа-управитель майна, яка веде окремий податковий облік з податку на додану вартість щодо господарських операцій, пов'язаних з використанням майна, що отримане в управління за договорами управління майном;

6) особа, що проводить операції з постачання конфіскованого майна, знахідок, скарбів, майна, визнаного безхазяйним, майна, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання, та майна, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходить у власність держави;

7) особа, що уповноважена вносити податок з об'єктів оподаткування, що виникають унаслідок поставки послуг підприємствами залізничного транспорту з їх основної діяльності, що перебувають у підпорядкуванні платника податку у встановленому порядку. Порядок внесення уповноваженими особами до бюджету ПДВ з об'єктів оподаткування, що виникають у зв'язку з постачанням підприємствами залізничного транспорту послуг з їх основної діяльності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 р. № 187;

8) особа-інвестор (оператор), який веде окремий податковий облік, пов'язаний з виконанням угоди про розподіл продукції;

9) особа-нерезидент, яка не має постійного представництва та постачає на митній території України фізичним особам, у тому

числі ФОП, не зареєстрованим платниками ПДВ, електронні послуги, тощо.

Особою, відповідальною за нарахування та сплату до бюджету ПДВ у разі ввезення товарів на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, є **оператор поштового зв'язку, експрес-перевізник**, якщо він здійснює декларування таких товарів, шляхом подання реєстрів (тимчасових та/або додаткових) міжнародних поштових та експрес-відправлень (п. 180.2⁻¹ ст. 180 ПК України). Особливості їх оподаткування визначені в п. 196.1 ст. 196 ПК України.

Реєстрація платника ПДВ здійснюється на підставі реєстраційної заяви (ст. 183 ПК України) та може мати такі форми:

1) **обов'язкова** (ст. 181 ПК України):

✓ якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг з використанням локальної або глобальної комп'ютерної мережі (зокрема, але не винятково шляхом установаження спеціального застосування або додатку на смартфонах, планшетах чи інших цифрових пристроях), нарахована (сплачена) такій особі протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 1 000 000 гривень (без урахування ПДВ), така особа зобов'язана зареєструватися як платник податку у контролюючому органі за своїм місцезнаходженням (місцем проживання), з дотриманням вимог, передбачених ст. 183 ПК України, крім особи, яка є платником єдиного податку першої – третьої групи. Порядок реєстрації в обов'язковому порядку визначено в п. 183.2 ст. 183 ПК України;

2) **добровільна** (ст. 182 ПК України):

✓ якщо обсяги оподатковуваних операцій відсутні або є меншими від установленної зазначеною статтею суми, особа вважає за доцільне добровільно зареєструватися як платник податку, така реєстрація здійснюється за її заявою. Реєстраційна заява подається не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку податкового періоду, з якого такі особи вважатимуться платниками податку та матимуть право на податковий кредит і складання податкових накладних.

Підстави та порядок анулювання реєстрації платника ПДВ визначені в ст. 184 ПК України.

Об'єкт оподаткування ПДВ (ст. 185 ПК України) – це:

- а) постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ст. 186 ПК України, у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу/орендарю. Питання визначення поняття місця постачання є предметом регулювання ст. 186 ПК України;
- б) постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ст. 186 ПК України;
- в) ввезення товарів на митну територію України;
- г) вивезення товарів за межі митної території України;
- е) постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

Операції, що не є об'єктом оподаткування, – визначені у ст. 196 ПК України, серед яких операції з випуску (емісії), розміщення у будь-які форми управління та продажу (погашення, викупу) за кошти цінних паперів, передачі майна у схов (відповідальне зберігання), у концесію, а також у лізинг (оренду), крім передачі у фінансовий лізинг, та ін.

Операції, звільнені від оподаткування, визначені у ст. 197 ПК України, і до їх числа належать постачання продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят, постачання послуг із здобуття вищої, середньої, професійно-технічної та дошкільної освіти, та ін.

База оподаткування ПДВ визначається щодо операцій з постачання товарів/послуг відповідно до ст. ст. 188–192 ПК України, зокрема: визначається на підставі їх договірної вартості відповідно до ст. 188 ПК України. При цьому:

- ✓ база оподаткування операцій з постачання товарів/послуг не може бути нижче ціни придбання таких товарів/послуг;
- ✓ база оподаткування операцій з постачання самостійно виготовлених товарів/послуг не може бути нижче звичайних цін;

✓ база оподаткування операцій з постачання необоротних активів не може бути нижче балансової (залишкової) вартості за даними бухгалтерського обліку, що склалася станом на початок звітного (податкового) періоду, протягом якого здійснюються такі операції (у разі відсутності обліку необоротних активів – виходячи із звичайної ціни), за винятком:

✓ товарів (послуг), ціни на які підлягають державному регулюванню;

✓ газу, який постачається для потреб населення.

Податкове зобов'язання з ПДВ визначається відповідно до ст. 187 ПК України.

Особливості правового регулювання порядку визначення бази оподаткування ПДВ для товарів, які ввозяться на митну територію України, послуг, які поставляються нерезидентами на митній території України, врегульовані у ст. 190 ПК України, де закріплено, що базою оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, є договірна (контрактна) вартість, але не нижче митної вартості цих товарів, визначеної відповідно до розділу III МК України, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті і включаються до ціни товарів.

Особливості оподаткування ПДВ операцій з ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, врегульовані ст. 191 ПК України.

Датою виникнення податкового зобов'язання з ПДВ з постачання товарів/послуг відповідно до ст. 187 ПК України вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

а) *дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг за готівку – дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої – дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;*

б) *дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів – дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до*

вимог митного законодавства, а для послуг – дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку. Для документів, складених в електронній формі, датою оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку, вважається дата, зазначена у самому документі як дата його складення відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», незалежно від дати накладення електронного підпису;

в) у разі ввезення товарів на митну територію України – дата подання митної декларації для митного оформлення – п. 187.8 ст. 187 ПК України;

г) інші дати у випадках, що зазначені у пунктах 187.2–187.7 ст. 187 ПК України.

Ставки ПДВ (ст. 193 ПК України):

1) 20% – загальна ставка ПДВ, встановлена щодо операцій, що визначені в ст. 194 ПК України;

2) 0%, у випадках передбачених ст. 195 ПК України:

а) вивезення товарів за межі митної території України:

✓ у митному режимі експорту;

✓ у митному режимі реекспорту;

✓ у митному режимі безмитної торгівлі;

✓ у митному режимі вільної митної зони;

б) постачання товарів (у випадках, передбачених пп. 195.1.2 ст. 195 ПК України, зокрема для заправки або забезпечення суден, магазинами безмитної торгівлі, відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України;

в) постачання таких послуг, як міжнародні перевезення пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом; послуги, що передбачають роботи з рухомим майном, попередньо ввезеним на митну територію України для виконання таких робіт та вивезеним за межі митної території України платником, що виконував такі роботи, або отримувачем-нерезидентом; послуги з обслуговування повітряних суден, що виконують міжнародні рейси;

3) 7%, зокрема щодо операцій постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських

засобів, постачання послуг із тимчасового розміщення (проживання), що надаються готелями і подібними засобами тимчасового розміщування, реалізації квитків на спортивні заходи всеукраїнського та міжнародного рівнів, постачання послуг із показу (проведення) театральних, оперних, балетних, музичних, концертних, хореографічних, лялькових, циркових, звукових, світлових та інших вистав, постановок, виступів професійних мистецьких колективів;

4) 14% щодо операцій з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України сільськогосподарської продукції (за кодами продукції, що передбачені в пп. «г» п. 193.1 ст. 193 ПК України).

Порядок розрахунку та сплати ПДВ

Платник податку зобов'язаний нарахувати податкові зобов'язання, виходячи з бази оподаткування, визначеної відповідно до п. 189.1 ст. 189 ПК України, та скласти не пізніше останнього дня звітного (податкового) періоду і зареєструвати в Єдиному реєстрі податкових накладних у встановлені терміни для такої реєстрації, зведену податкову накладну за товарами/послугами, необоротними активами, придбаними/виготовленими з податком на додану вартість (п. 198.5 ст. 198 ПК України). ПДВ, який становить 20 відсотків, 7 і 14 відсотків бази оподаткування та додається до ціни товарів/послуг (п. 191.1.1 ст. 191 ПК України).

Податковий кредит – сума, на яку платник ПДВ має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду, визначена згідно з розділом V ПК України (пп. 14.1.181. п. 14.1 ст. 14 ПК України).

До податкового кредиту відносяться суми податку, сплачені/нараховані у разі здійснення операцій з (п. 198.1. ст. 198 ПК України):

- а) придбання або виготовлення товарів та послуг;
- б) придбання (будівництво, спорудження, створення) необоротних активів (у тому числі у зв'язку з придбанням та/або ввезенням таких активів як внесок до статутного фонду та/або при передачі таких активів на баланс платника податку, уповноваженого вести облік результатів спільної діяльності);

в) отримання послуг, наданих нерезидентом на митній території України, та в разі отримання послуг, місцем постачання яких є митна територія України;

г) ввезення необоротних активів на митну територію України за договорами оперативного або фінансового лізингу;

г) ввезення товарів та/або необоротних активів на митну територію України.

Дата віднесення сум податку до податкового кредиту – дата тієї події, що відбулася раніше (п. 198.2 ст. 198 ПК України):

✓ дата списання коштів з банківського рахунку платника податку на оплату товарів/послуг;

✓ дата отримання платником податку товарів/послуг.

З 1 січня 2015 р. запроваджено систему електронного адміністрування ПДВ. Усі платники податків зобов'язані подавати декларації з ПДВ винятково в електронній формі. Для всіх платників ПДВ автоматично відкриті спеціальні ПДВ-рахунки в органах Державної казначейської служби України. Електронний ПДВ-рахунок підлягає автоматичному закриттю у разі анулювання реєстрації платника ПДВ.

Опрацюйте детальніше питання електронного адміністрування ПДВ і податкових накладних. Проаналізуйте відповідну судову практику.

Сума податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню – це різниця між сумою податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту такого звітного (податкового) періоду (п. 200.1 ст. 200 ПК України).

Бюджетне відшкодування – відшкодування від'ємного значення ПДВ на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування ПДВ за результатами перевірки платника (п. 14.1.18 п. 14.1 ст. 14 ПК України).

Джерело сплати бюджетного відшкодування (у тому числі заборгованості бюджету) – це доходи бюджету, до якого сплачується ПДВ (п. 200.17 ст. 200 ПК України). При цьому

забороняється обумовлювати або обмежувати виплату бюджетного відшкодування наявністю або відсутністю доходів, отриманих від цього податку в окремих регіонах України.

Суми податку, не відшкодовані платникам протягом визначеного строку, – є заборгованістю бюджету з відшкодування ПДВ. На суму такої заборгованості нараховується пеня на рівні 120% облікової ставки НБУ, установлені на момент виникнення пені, протягом строку її дії, включаючи день погашення.

Заяви про повернення надміру сплачених грошових зобов'язань або про їх відшкодування у випадках, передбачених ПК України, можуть бути подані не пізніше 1095 дня, що настає за днем виникнення такої переплати або отримання права на таке відшкодування (п. 102.5 ст. 102 ПК України).

Проаналізуйте сучасну вітчизняну судову практику з питань реєстрації/блокування податкових накладних і відшкодування ПДВ.

Акцизний податок

Акцизний податок – непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених у ПК України як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції) (п. 14.1.4 ст. 14 ПК України).

Платники акцизного податку визначені в ст. 212 ПК України, зокрема це:

✓ особа, постійне представництво, які виробляють підакцизні товари (продукцію) на митній території України, у тому числі з давальницької сировини;

✓ особа-суб'єкт господарювання, постійне представництво, які ввозять підакцизні товари (продукцію) на митну територію України;

✓ фізична особа-резидент або нерезидент, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню, відповідно до митного законодавства;

✓ особа, яка реалізує конфісковані підакцизні товари (продукцію), підакцизні товари (продукцію), визнані

безхазяйними, підакцизні товари (продукцію), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизні товари (продукцію), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави, якщо ці товари (продукція) підлягають реалізації (продажу) в установленому законодавством порядку;

✓ особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження підакцизні товари (продукцію), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законом відповідно до п. 213.3 ст. 213 ПКУ України;

✓ особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування, у разі порушення таких вимог;

✓ особа, на яку покладається виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції), на які встановлено ставку податку 0 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту, 0 євро за 1000 кг нафтопродуктів у разі порушення таких умов;

✓ особа, на яку при здійсненні операцій з підакцизними товарами (продукцією), які не підлягають оподаткуванню або звільняються від оподаткування, покладається виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції) в разі порушення таких умов;

✓ особа-суб'єкт господарювання роздрібної торгівлі, яка здійснює реалізацію підакцизних товарів (окрім тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах);

✓ виробники електричної енергії, які мають ліцензію на право здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії і продають її на ринку електричної енергії;

✓ особа-власник ввезеного на митну територію України вантажного транспортного засобу, що переобладнується у легковий автомобіль, з якого справляється акцизний податок;

✓ особа (у тому числі юридична особа, що веде облік результатів діяльності за договором про спільну діяльність без створення юридичної особи), постійне представництво, які реалізують пальне або етиловий спирт;

✓ особа-суб'єкт господарювання, постійне представництво, які використовують товари (продукцію) за встановленими кодами, як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом;

✓ особа-виробник та/або імпортер тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, яка здійснює їх реалізацію для цілей оподаткування акцизним податком з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів за ставкою, визначеною у пп. 215.3.10 п. 215.3 ст. 215 ПК України.

Особою, відповідальною за сплату акцизного податку до бюджету у складі митних платежів у порядку, встановленому ст. 295-1 Митного кодексу України, є особа, яка здійснює реалізацію підакцизних товарів, визначених ч. 7 ст. 293 Митного кодексу України. Така особа має права, виконує обов'язки та несе відповідальність, передбачену законом, як платник податку.

Платники акцизного податку підлягають окремій реєстрації, порядок здійснення якої врегульовано п. 212.3 ст. 212 ПК України.

Об'єктом оподаткування акцизним податком є операції, перелічені у ст. 213 ПК України, зокрема:

✓ реалізація вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції);

✓ реалізації та/або передачі в межах одного підприємства підакцизних товарів (продукції) з метою власного споживання, промислової переробки, своїм працівникам, а також здійснення внесків підакцизними товарами (продукцією) до статутного капіталу;

✓ ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;

✓ реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизних товарів (продукції),

що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави;

✓ та інші.

Операції з підакцизними товарами, які не підлягають оподаткуванню – визначено в п. 213.2 ст. 213 ПК України.

Операції з підакцизними товарами, які звільняються від оподаткування – визначено в п. 213.3 ст. 213 ПК України.

База оподаткування акцизним податком (ст. 214 ПК України) – вартість операцій з підакцизними товарами, за окремими їх видами. Проте митна вартість товарів, що ввозяться на митну територію визначається відповідно до МК України.

Підакцизні товари (продукція) – товари за кодами згідно з УКТ ЗЕД, на які ПК України встановлено ставки акцизного податку (пп. 14.1.145 ст. 14, ст. 215 ПК України):

✓ спирт етиловий, спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу "живого" бродіння);

✓ тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну;

✓ тютюнова сировина, тютюнові відходи;

✓ рідини, що використовуються в електронних сигаретах;

✓ пальне, у тому числі товари (продукція), що використовуються як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання тощо;

✓ легкові автомобілі, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;

✓ електрична енергія.

Ставки акцизного податку та перелік товарів, з яких справляється податок – устанавлюються ст. 215 ПК України, єдині на всій території України, при цьому можуть бути: адвалорні, специфічні, змішані (адвалорні та специфічні одночасно). Ставки згруповано за видом підакцизного товару в своєрідні тарифи.

Установлення максимальних роздрібних цін на підакцизні товари (продукцію) здійснюється виробником або імпортером товарів (продукції), шляхом декларування таких цін (п. 220.1 ст. 220 ПК України). **Максимальні роздрібні ціни** – ціни, встановлені на підакцизні товари (продукцію, з урахуванням усіх

видів податків (зборів). Акцизний податок з реалізованих суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів не включається до максимальної роздрібною ціни (пп. 14.1.106 ст. 14 ПКУ України). У разі встановлення максимальних роздрібних цін, відповідна декларація подається до Державної податкової служби України.

Порядок розрахунку та сплати – урегульований ст. ст. 217, 218, 220, 221 ПКУ України.

Суми податку перераховуються до бюджету платниками акцизного податку протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого ПКУ України для подання податкової декларації за місячний податковий період.

Суми податку з алкогольних напоїв, для виробництва яких використовується спирт етиловий неденатурований, сплачуються при придбанні марок акцизного податку (пп. 222.1.2 ст. 222 ПКУ України). **Марка акцизного податку** – спеціальний знак для маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, віднесений до документів суворого обліку, який підтверджує сплату акцизного податку, легальність ввезення та реалізації на території України цих виробів (пп. 14.1.107 ст. 14 ПКУ України). Особливості оподаткування алкогольних напоїв урегульовані ст. 225 ПКУ України.

Опрацюйте питання акцизних марок, електронної акцизної марки для різних підакцизних товарів. Розгляньте особливості розрахунку та сплати акцизного податку.

Базовий податковий період для сплати податку відповідає календарному місяцю (п. 223.1 ст. 233 ПКУ України). Складання та подання декларації з акцизного податку врегульоване ст. 223 ПКУ України.

Проаналізуйте положення ПКУ України в частині правового режиму акцизних складів (ст. 230 ПКУ України), акцизних накладних (ст. 231 ПКУ України) та електронного адміністрування реалізації пального (ст. 232 ПКУ України).

Мито

Мито є непрямим податком, що сплачується у зв'язку з переміщенням через митний кордон України товарів та транспортних засобів, в ході якого відбувається зміна правового режиму такого об'єкта з іноземного на вітчизняний (чи навпаки).

Мито – це загальнодержавний податок, установлений ПК України та МК України, який нараховується та сплачується відповідно до положень МК України, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ст. 271 МК України).

На регулювання відносин з оподаткування митом, окрім ПК України та МК України (передусім Розділ V, VI, IX), спрямовані наступні Закони України: «Про Митний тариф України», «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції».

Види мита (ч. 2 ст. 271 МК України):

✓ *ввізне мито* (встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України – ст. 272 МК України). Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України;

✓ *вивізне мито* (встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України – ст. 272 МК України);

✓ *сезонне мито* (на окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита – ст. 274 МК України);

✓ *особливі види мита*: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додатковий імпорتنний збір.

Забороняється застосовувати інші види мита, крім тих, що встановлені МК України.

Платники мита:

✓ особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з митної території України у порядку та на умовах, установлених МК України;

✓ особа, на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях;

✓ особа, на яку покладається обов'язок дотримання вимог митних режимів, які передбачають звільнення від оподаткування митом, у разі порушення таких вимог;

✓ особа, яка використовує товари, митне оформлення яких було здійснено з умовним звільненням від оподаткування, не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям такого звільнення згідно з цим Кодексом, іншими законами України, а також будь-які інші особи, які безпідставно використовують звільнення від оподаткування митом (податкову пільгу);

✓ особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України із звільненням від оподаткування митними платежами, до закінчення строку, визначеного законом;

✓ особа, яка реалізує товари, транспортні засоби відповідно до ст. 243 МК України.

Об'єкти оподаткування митом (ст. 278 МК України):

1) товари, митна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України підприємствами;

2) товари, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами відповідно до розділу XII МК України, а також розділів V та VI ПК України;

3) товари, транспортні засоби, що реалізуються відповідно до ст. 243 МК України.

База оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України:

✓ для товарів, на які законом встановлено адвалорні ставки мита, – *митна вартість товарів*;

✓ для товарів, на які законом встановлено специфічні ставки мита, – *кількість таких товарів у встановлених законом одиницях виміру.*

Митна вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України, – це вартість товарів, що використовуються для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари (ч. 1 ст. 49 МК України). Визначення митної вартості товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту, здійснюється за методами, які визначені в ч. 1 ст. 57 МК України.

Ставки мита (ст. 280 МК України):

1) *адвалорна* (у відсотках до встановленої ст. 279 МК України бази оподаткування);

2) *специфічна* (у грошовому розмірі на одиницю бази оподаткування, встановлену ст. 279 МК України);

3) *комбінована* (складається з адвалорної та специфічної ставок мита).

Ставки мита, крім сезонного та особливих видів мита, встановлюються винятково законами України з питань оподаткування.

Ввізне мито на товари, митне оформлення яких здійснюється в порядку, встановленому для підприємств, нараховується за ставками, встановленими Митним тарифом України.

Ввізне мито є диференційованим щодо товарів, що походять з держав, які спільно з Україною входять до митних союзів або утворюють з нею зони вільної торгівлі. У разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

До товарів, що походять з України або з держав-членів Світової організації торгівлі, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, якщо інше не встановлено законом.

До решти товарів застосовуються повні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України. Ввізне мито на товари, митне оформлення яких здійснюється в порядку, встановленому для громадян, нараховується відповідно до розділу XII МК України.

Вивізне мито нараховується за ставками, встановленими законом, зокрема Законом України «Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів» від 24.10.2002 р.

Сезонне мито нараховується за ставками, встановленими Законом України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» від 17.07.1997 р.

Особливі види мита нараховуються за ставками, встановленими рішеннями Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, відповідно до Законів України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну».

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі (МКМТ) є оперативним органом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Персональний склад Комісії затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Голови Комісії. До її складу входять представники органів виконавчої влади в Україні.

4.7. Правове регулювання квазіподаткових і парафіскальних платежів

Квазіподаткові платежі (збори, плати, внески). Поняття та види адміністративних зборів. Державне мито та консульський збір. Судовий і виконавчий збір. Обов'язкові страхові внески, пов'язані з обов'язковим соціальним страхуванням. ЄСВ. Збори до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Поняття і приклади парафіскальних платежів (портові збори, плата за аеронавігаційне обслуговування, аеропортові збори).

У ст. 67 Конституції України закріплено, що кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, установлених законом. У вказаному положенні не сказано, що всі такі податки і збори мають установлюватися винятково як елементи податкової системи. Водночас, це передбачено у ПК України. Так, на сьогодні є різноманітні збори (плати, внески), які встановлені законами, не належать до податкової системи, відповідно до положень ПК України (наприклад, виконавчий збір, ЄСВ, судовий збір, плата за надання адміністративної послуги).

Обов'язковий характер неподаткових обов'язкових платежів також є відмінним:

✓ в одному випадку обов'язковим є сам платіж (наприклад, виконавчий збір, ЄСВ);

✓ у другому – до обов'язків їх платників належить саме одержання публічної послуги (наприклад, плата за надання адміністративної послуги одержання якої впливає з обов'язків громадянина);

✓ у третьому – держава визначила лише механізм реалізації особою її прав, обмежила коло суб'єктів надання публічної послуги, встановлює розмір платежу за її надання та не передбачає для його платника іншого варіанту реалізації права (наприклад, судовий збір).

Відрізняється також спосіб зарахування таких платежів до бюджету.

Правова доктрина закріплює за державою право здійснювати адміністрування коштів, необхідних для покриття витрат, пов'язаних з реалізацією певних її функцій, однак положення цієї доктрини про відплатність зборів (платежів) не відтворюється в чинному законодавстві, що встановлює розмір таких платежів. Фактично збір (плата, внесок) сплачується за сам факт реалізації тієї чи іншої державної функції.

Отже, в законодавстві необхідно чітко окреслити правову природу та систему обов'язкових неподаткових платежів.

Квazіподаткові платежі (збори, плати, внески)

Квazіподаткові платежі (збори, плати, внески) – фіскальні платежі податкового характеру, але які не включені до податкової системи:

✓ *єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України (Закон України «Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України» від 04.11.1999 р., Порядок справляння єдиного збору у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24.10.2002 р. № 1569 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 782));*

✓ *плата за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні – справляється у разі виявлення факту перевищення їх фактичних параметрів над параметрами, які враховувалися під час установлення розміру єдиного збору в пунктах пропуску через державний кордон (Порядок здійснення габаритно-вагового контролю та справляння плати за проїзд автомобільними дорогами загального користування транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові та/або габаритні параметри яких перевищують нормативні, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.06.2007 р. № 879);*

✓ *збір на обов'язкове державне пенсійне страхування (Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26.06.1997 р.);*

✓ *збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження (ст. 12¹ Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 08.02.1995 р.);*

✓ *внески на регулювання – сплачуються суб'єктами господарювання, державне регулювання яких здійснюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП) – ст. 13 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», Порядок розрахунку та встановлення ставки внесків на*

регулювання, затверджений постановою НКРЕКП від 06.04.2017 р. № 491);

✓ інші збори.

Опрацюйте законодавство та судову практику, що стосується квазіподаткових платежів.

Адміністративні збори

Адміністративні збори – є платою при наданні адміністративних послуг у випадках, передбачених законом, та підлягає зарахуванню до державного чи місцевого бюджету, а в окремих випадках її частина надходить суб'єктам, які реалізують делеговані владні повноваження (зокрема, нотаріусам). Розмір такої плати визначається законодавством, з урахуванням її соціального та економічного значення.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. **адміністративні послуги** – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону.

Плата за надання адміністративної послуги (адміністративний збір) вноситься суб'єктом звернення одноразово за весь комплекс дій та рішень суб'єкта надання адміністративних послуг, необхідних для отримання адміністративної послуги (включаючи вартість бланків, експертиз, здійснюваних суб'єктом надання адміністративної послуги, отримання витягів з реєстрів тощо).

Стягнення за надання адміністративних послуг будь-яких додаткових не передбачених законом платежів або вимагання сплати будь-яких додаткових коштів забороняється (ч. 6 ст. 11 Закону України «Про адміністративні послуги»).

Види адміністративних послуг (адміністративних зборів) прямо закріплюються на рівні законів, в яких деталізуються розміри адміністративного збору (плати за надання таких адміністративних послуг). Наприклад, ст. 34 Закону України

«Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 р.

У ст. 11 Закону України «Про адміністративні послуги» закріплено загальні засади плати за надання адміністративних послуг (адміністративний збір). У Класифікації доходів бюджету, що затвердженій наказом Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11, адміністративні збори та платежі згруповано за кодом 22000000, до яких належать, зокрема:

- ✓ плати за надання адміністративних послуг:
  - плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються Радою міністрів АРК, виконавчими органами місцевих рад і місцевими органами виконавчої влади;
  - адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;
  - кошти в іноземній валюті за реєстрацію представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності;
  - плата за державну реєстрацію (крім адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб, ФОП і громадських формувань);
  - плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового та зернового дистиляту, дистиляту виноградного спиртового, біоетанолу, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах;
  - плата за ліцензії на право оптової торгівлі спиртом етиловим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим;
  - плата за ліцензії та сертифікати, що сплачується ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;
  - збори за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір;
  - збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів;
  - та інші;

✓ плати за ліцензії у сфері діяльності з організації та проведення азартних ігор і за ліцензії на випуск та проведення лотерей;

✓ плати за ліцензії на виробництво, зберігання та торгівлю пальним:

- плата за ліцензії на виробництво пального;
- плата за ліцензії на право оптової торгівлі пальним;
- плата за ліцензії на право роздрібної торгівлі пальним;
- плата за ліцензії на право зберігання пального.

Ознайомтесь зі статтею: Якимчук Н.Я., Якимчук М.К. Правове регулювання плати за надання адміністративних послуг: актуальні питання правореалізації та вдосконалення законодавства. Вісник Національної академії прокуратури України. 2012. № 1. С. 67–73.

Державне мито

Державне мито – це платіж з фізичних та юридичних осіб за вчинення в їхніх інтересах дій та видачу документів, що мають юридичне значення, уповноваженими на те органами відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від 21.01.1993 р. № 7-93.

Об'єкти справляння державного мита (ст. 2 Декрету):

✓ учинення нотаріальних дій державними нотаріальними конторами і виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад, а також за видачу дублікатів нотаріально засвідчених документів;

Декрет було прийнято до Конституції України і у ньому згадуються суб'єкти, яких в Основному Законі немає (наприклад, замість Рад народних депутатів, які згадуються у Декреті, нині діють місцеві ради).

✓ державна реєстрація актів цивільного стану, а також повторна видача громадянам свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану та свідоцтв у зв'язку із зміною і поновленням актових записів цивільного стану;

✓ видача документів на право виїзду за кордон і про запрошення в Україну осіб з інших країн, за продовження строку

їх дії та за внесення змін до цих документів; продовження строку дії візи для в'їзду в Україну, транзитного проїзду через її територію (перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства); видача або продовження строку дії посвідки на проживання в Україні іноземцям та особам без громадянства; оформлення віз для в'їзду в Україну, транзитного проїзду через її територію, а також заяв про прийняття до громадянства України або про вихід з громадянства України;

- ✓ видача дозволів на право полювання та рибальства;
- ✓ операції з емісії цінних паперів, крім облігацій державних та місцевих позик, та з видачі приватизаційних паперів;
- ✓ реєстрація деривативів;
- ✓ операції з об'єктами нерухомого майна, що здійснюються на товарних біржах, крім операцій з примусового відчуження такого майна у випадках, передбачених законами України;
- ✓ проведення прилюдних торгів (аукціону, тендеру) об'єктами нерухомого майна, крім операцій з примусового відчуження такого майна у випадках, передбачених законами України;
- ✓ видача охоронних документів (патентів і свідоцтв) на об'єкти інтелектуальної власності, а також дії, пов'язані з підтриманням чинності патентів на сорти рослин.

Консульський збір – різновид державного мита, який сплачується за консульські дії, що провадяться за кордоном і на території України, відповідно до Консульського статуту України, затвердженого Указом Президента України від 02.04.1994 р. № 127, Положення про консульський збір України та Інструкції про порядок справляння сум консульського збору за вчинення консульських дій, обліку сум консульських надходжень та проведення звірок фактичних консульських надходжень у закордонних дипломатичних установах України, затверджених наказом Міністерства закордонних справ України від 23.04.2018 р. № 182.

Судовий і виконавчий збір

Судовий збір – збір, що справляється на всій території України за подання заяв, скарг до суду, за видачу судами документів, а також у разі ухвалення окремих судових рішень,

передбачених Закону України «Про судовий збір» від 08.07.2011 р. Судовий збір надходить до спеціального фонду Державного бюджету України (ч. 3 ст. 29 БК України) і включається до складу судових витрат.

Виконавчий збір – це збір, що справляється на всій території України за примусове виконання рішення органами державної виконавчої служби відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р. Виконавчий збір стягується державним виконавцем у розмірі 10% суми, що підлягає примусовому стягненню, поверненню, або вартості майна боржника, що підлягає передачі стягувачу за виконавчим документом, заборгованості із сплати аліментів. Випадки звільнення від сплати, а також розміри сплати виконавчого збору в інших випадках визначені у ст. 27 названого Закону. Виконавчий збір стягується з боржника до Державного бюджету України.

Проаналізуйте сучасні проблеми сплати судового та виконавчого збору.

Обов'язкові страхові внески, пов'язані з обов'язковим соціальним страхуванням

Право громадян на соціальних захист (що передбачає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом), відповідно до ст. 46 Конституції України «гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій...». На сьогодні таким внеском є **єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ)** – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі, з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами

загальнообов'язкового державного соціального страхування. Правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку, врегульовані Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464 (далі – Закон № 2464).

Ознаки ЄСВ як обов'язкового платежу:

✓ є страховим внеском, не податком, здійснюється страхувальником на користь особи, застрахованої в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування (форма державного ризикового страхування);

✓ є обов'язковим (ст. 4 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»), окрім випадків, за яких вноситься добровільно (самозайняті особи, які мають основне місце роботи, якщо роботодавцем (резидентом Дія Сіті, з яким укладено гіг-контракт) було сплачено страховий внесок за таких осіб; особи, які отримують пенсію за віком або за вислугу років, або є особами з інвалідністю, у інших випадках, передбачених ч. 4 ст. 4 та ч. 2 ст. 10 названого Закону);

✓ платниками ЄСВ є страхувальники (роботодавці та інші особи, які зобов'язані сплачувати єдиний внесок), визначені в ч. 1 ст. 4 Закону № 2464;

✓ ЄСВ підлягає сплаті незалежно від фінансового стану платника (ч. 12 ст. 9 Закону № 2464);

✓ надходить не до бюджетів, що складають бюджетну систему України, а до Пенсійного фонду України та Фонду соціального страхування на випадок безробіття;

✓ сплачується страхувальниками (зокрема й ФОП щодо себе як застрахованої особи);

✓ сплачується щомісячно;

✓ ставка для тих, хто платить за себе, – фіксована (**мінімальний страховий внесок** – сума єдиного внеску, що визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір внеску, встановлений законом на

місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід), та підлягає сплаті щомісяця – $\text{Min ЗП} \times 22\%$), а щодо інших – 22%;

✓ не може перевищувати встановлену максимальну величину ($\text{Min ЗП} \times 15 \times 22\%$);

✓ порядок нарахування, обчислення і сплати єдиного внеску визначається Законом № 2464, в частині адміністрування – ПК України, та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами Мінфіну; адмініструють сплату ЄСВ податкові органи в порядку, що встановлений в ПК України, з урахуванням особливостей, що закріплені в Законі № 2464;

✓ період сплати ЄСВ формує страховий стаж застрахованої особи;

✓ ЄСВ розподіляється на різні види загальнообов'язкового державного соціального страхування за пропорціями, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 675.

Опрацюйте детальніше перелічені ознаки ЄСВ, використовуючи сучасну правозастосовну та судову практику.

Збори до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

Відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 р. **Фонд гарантування вкладів фізичних осіб** (далі – Фонд) є установою, що виконує спеціальні функції у сфері гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку і ліквідації банків у встановлених Законом випадках. Фонд є юридичною особою публічного права, має відокремлене майно, яке є об'єктом права державної власності і перебуває у його господарському віданні; є суб'єктом управління майном, самостійно володіє, користується і розпоряджається належним майном, вчиняючи стосовно нього будь-які дії (зокрема й відчуження, передача в оренду, ліквідація), що не суперечать законодавству та меті діяльності Фонду.

Джерелами формування коштів Фонду з-поміж інших є збори, що сплачуються банками:

✓ *початкові збори* – сплачуються протягом 30 календарних днів з дати видачі банківської ліцензії, зазвичай у розмірі 1% свого статутного капіталу (ст. 21 Закону);

✓ *регулярні збори* – сплачуються кожного кварталу учасниками Фонду (ст. 22 Закону). Розмір базової річної ставки збору становить 0,5% бази нарахування в національній валюті та 0,8% бази нарахування в іноземній валюті. Виконавча дирекція Фонду має право прийняти рішення про збільшення на відповідний період розміру базової річної ставки регулярного збору до Фонду. Базою нарахування є середньоарифметична за розрахунковий період сума щоденних балансових залишків на рахунках з обліку вкладів та відсотків за ними;

✓ *спеціальні збори* – сплачуються в окремих випадках відповідно (ст. 23 Закону). Загальний розмір спеціального збору, сплаченого учасниками Фонду протягом року, не має перевищувати розміру регулярного збору з учасника Фонду, сплаченого учасником Фонду за попередній рік.

Внески до Фонду енергоефективності

Сплата внеску до Фонду енергоефективності є предметом регулювання ч. 7 ст. 9 Закону України «Про енергетичну ефективність» від 21.10.2021 р., де передбачено, що його платниками є «зобов'язальні сторони» – постачальники енергії, у тому числі електропостачальники, постачальники природного газу, які відповідно до цього Закону беруть участь у схемі зобов'язань з енергоефективності, за якою вони повинні забезпечити досягнення визначеної для них частки показника щорічного скорочення споживання енергії. Фонд є державною установою – юридичною особою публічного права. Правовий статус Фонду врегульований Законом України «Про Фонд енергоефективності» від 08.06.2017 р., в якому також передбачено надходження до нього зазначених внесків, а також можливість надходження фінансових внесків та допомоги у формі цільових грантів чи в інший спосіб на підставі відповідного договору від урядів, агентств та установ іноземних держав, а також від міжнародних фінансових організацій (далі – донорів).

Порядок визначення розмірів та сплати внесків, які сплачуються зобов'язальними сторонами до Фонду